Europski parlament
2019-2024

Odbor za vanjske poslove

2022/2154(INI)

27.6.2023

NACRT IZVJEŠĆA

o preporuci Europskog parlamenta Vijeću i potpredsjedniku Komisije / visokom predstavniku Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku o jačanju prava sudjelovanja: legitimnost i otpornost izbornih procesa u neliberalnim političkim sustavima i autoritarnim režimima
2022/2154(INI))

Odbor za vanjske poslove

Izvjestitelj: Nacho Sánchez Amor

SADRŽAJ

Stranica

NACRT PREPORUKE EUROPSKOG PARLAMENTA 3

NACRT PREPORUKE EUROPSKOG PARLAMENTA

Vijeću i potpredsjedniku Komisije / visokom predstavniku Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku o jačanju prava sudjelovanja: legitimnost i otpornost izbornih procesa u neliberalnim političkim sustavima i autoritarnim režimima
(2022/2154(INI))

Europski parlament,

– uzimajući u obzir Opću deklaraciju o ljudskim pravima, a posebno njezin članak 21. stavak 3.,

– uzimajući u obzir Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i njegovu Opću napomenu br. 25 o pravu sudjelovanja u javnim poslovima, glasačkim pravima i pravu na jednak pristup javnim službama,

– uzimajući u obzir članak 3. Prvog protokola Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda,

– uzimajući u obzir članak 5. točku (c) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije,

– uzimajući u obzir Deklaraciju UN-a o načelima međunarodnog promatranja izbora,

– uzimajući u obzir Komunikaciju Komisije od 11. travnja 2000. o pomoći EU-a u vezi s izborima i njegovim promatranjem izbora (COM(2000)0191),

– uzimajući u obzir smjernice UN-a za države o stvarnoj primjeni prava sudjelovanja u javnim poslovima,

– uzimajući u obzir zajedničku komunikaciju Komisije i potpredsjednika Komisije / visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku od 25. ožujka 2020. naslovljenu „Akcijski plan EU-a za ljudska prava i demokraciju za razdoblje 2020. – 2024.” (JOIN(2020)0005),

– uzimajući u obzir članak 118. Poslovnika,

– uzimajući u obzir izvješće Odbora za vanjske poslove (A9-0000/2023),

A. budući da je pravo građana da biraju i da budu izabrani na redovnim, pravim demokratskim izborima temeljno i međunarodno priznato ljudsko pravo;

B. budući da se u članku 21. Opće deklaracije o ljudskim pravima navodi da svatko ima pravo sudjelovati u upravljanju svojom zemljom te da temelj vlasti mora biti volja naroda izražena na redovnim, pravim i općim izborima; budući da se ista poruka iznosi i u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima,

C. budući da Ured visokog povjerenika UN-a za ljudska prava smatra da je pravo sudjelovanja na slobodnim i poštenim izborima neodvojivo povezano s drugim

temeljnim pravima, kao što su pravo na slobodu od diskriminacije, slobodu izražavanja te slobodu mirnog okupljanja i udruživanja;

D. budući da su pravi demokratski izbori neizostavan aspekt uključivog upravljanja jer na njima građani predaju vlast državnim tijelima;

E. budući da više od 75 % ljudi živi u nedemokratskim zemljama, što ograničava njihova temeljna ljudska prava; budući da smanjenje prostora za djelovanje civilnog društva negativno utječe na pravo sudjelovanja na pravim izborima;

F. budući da se u autokratskim i neliberalnim režimima ne poštuje pravo sudjelovanja na pravim izborima te da oni provode lažne izbore s ciljem učvršćivanja svoje pozicije na vlasti; budući da takvi izbori nisu slobodni i pošteni, da na njima nema prave političke oporbe i da se neopravdano ograničava pravo da se bira i bude izabran;

G. budući da autokratski i neliberalni režimi sve više rade na stvaranju dojma da su njihovi nedemokratski izbori u osnovi pravi kako bi na međunarodnoj i domaćoj sceni stekli legitimnost, što je zbog nedemokratske provedbe izbora neopravdano; budući da se ta legitimnost zatim upotrebljava na nacionalnoj razini kako bi se učvrstili građanski posluh i potpora režimu te njegovu pravu vladanja, kako bi se umanjilo svako protivljenje režimu te kako bi se oduzela legitimnost takvim nastojanjima;

H. budući da slabljenje neovisnosti pravosuđa i vladavine prava te opće nazadovanje demokracije u autokratskim i neliberalnim režimima doprinose strategijama tih režima za osiguravanje legitimnosti;

I. budući da su autokratski i neliberalni režimi osmislili nove načine i strategije za stvaranje privida usklađenosti kako bi izbjegli stvarnu cijenu usklađivanja s međunarodnim standardima promatranja izbora bez njihova otvorenog odbacivanja; budući da postaju sve organiziraniji u nastojanjima da jedni drugima pruže međunarodnu legitimnost za lažne izbore koje provode;

J. budući da su se ozbiljnost i razmjeri napada na nestranačke promatrače izbora, uključujući uznemiravanje, klevetu, prijetnje, kršenje prava i fizičko nasilje, posljednjih godina povećali, što je stvorilo ozračje nesigurnosti i opasnosti za njihove važne aktivnosti; budući da EU smatra da su promatrači izbora borci za ljudska prava;

K. budući da napetosti između demokratskih društava i autoritarnih režima sve više dobivaju geopolitičku dimenziju; budući da zbog takve tendencije EU mora podići problematiku stanja demokracije na najvišu političku razinu, među ostalim izgradnjom strateških saveza za demokraciju i postavljanjem demokracije za strateški interes i ključnu sastavnicu svojih geoekonomskih i trgovinskih strategija;

L. budući da bi EU trebao zauzeti sustavan pristup u pogledu prava sudjelovanja, među ostalim dokazivanjem snažne povezanosti tog prava s ljudskim pravima, demokracijom i vladavinom prava;

1. preporučuje Vijeću i potpredsjedniku Komisije / visokom predstavniku Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku:

Svijest o pravu sudjelovanja na pravim izborima

(a) da osmisle i provedu odlučnije mjere EU-a za promicanje i zaštitu prava sudjelovanja u sklopu mnogo šire strategije o ljudskim pravima i potpori demokraciji;

(b) da ustraju na suštinskoj povezanosti između prava sudjelovanja na pravim izborima i drugih temeljnih sloboda, osobito slobode kretanja, mišljenja i izražavanja, okupljanja i udruživanja, kao i prava na slobodu od diskriminacije, bez čega je nemoguće ostvariti pravo sudjelovanja na pravim izborima; da povrh toga ustraju na ključnoj ulozi vladavine prava u tom pogledu;

(c) da se pravu sudjelovanja osigura još primjerenije mjesto u paketu instrumenata EU-a za vanjsko djelovanje;

(d) da se suoče s ozbiljnošću poteškoća s kojima se susreću osobe koje žive u autokratskim i neliberalnim režimima u smislu pristupa nepristranim informacijama o izborima i njihova razlikovanja od propagande pod pokroviteljstvom režima, uključujući pouzdane informacije o kandidatima, sklonostima birača i provedbi izbornog postupka, jer im je zbog tih poteškoća teško razaznati jesu li izbori stvarno natjecanje i jesu li rezultati odraz želje građana;

Instrumenti i postupci EU-a

(e) da se suprotstave dojmu koji žele stvoriti autokratski i neliberalni režimi da su im građani dali mandat koji proizlazi iz rezultata pravih izbora; da u tom pogledu oblikuju sveobuhvatnu globalnu strategiju EU-a za suzbijanje instrumenata kojima se ti režimi koriste za davanje legitimnosti izborima, kao što su lažni promatrači i skupine za promatranje izbora iz sjene umjesto standardiziranih međunarodnih misija;

(f) da ojačaju vezu između rada na promatranju izbora i šire potpore EU-a ljudskim pravima i demokraciji služeći se političkim instrumentima i instrumentima za suradnju; da autoritarne strategije davanja legitimnosti izborima promatraju kao prve simptome nedemokratskih tendencija u temeljima i da reagiraju na odgovarajući način;

(g) da se suprotstave nastojanjima autokratskih i neliberalnih režima koji na nacionalnoj razini stvaraju lažnu predodžbu da su njihovi lažni izbori pošteni; da obrate posebnu pozornost na činjenicu da autokratski i neliberalni režimi sve više zloupotrebljavaju informacijsku i komunikacijsku tehnologiju u kontekstu izbora kako bi negativno utjecali na sudjelovanje širenjem propagande i dezinformacija te ograničavanjem pristupa informacijama o oporbenim idejama i kandidatima;

(h) da prepoznaju ključnu ulogu civilnog društva da se lažnim izborima u očima lokalnog stanovništva oduzme legitimnost; da podrže organizacije civilnog društva, borce za ljudska prava i medije, među ostalim izgradnjom kapaciteta i komunikacijskim strategijama te prikupljanjem podataka o kršenju prava sudjelovanja na pravim izborima; da osobito podrže promatrače lokalnih izbora,

čije aktivnosti povećavaju vjeru ljudi da će se njihovo pravo sudjelovanje na pravim izborima poštovati;

(i) da u kontekstu potpore ljudskim pravima i demokratizaciji u sklopu projekata u okviru Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa i Instrumenta pretpristupne pomoći uključe informacije o poštenim izborima i pravu ljudi da u njima sudjeluju, uključujući potporu promatračima izbora kao borcima za ljudska prava; da u tu svrhu podrže Globalni kampus za ljudska prava;

(j) da iskoriste paket instrumenata EU-a za kulturnu diplomaciju i međunarodne kulturne odnose kako bi osnažili pravo sudjelovanja, suzbili autokratski i neliberalni diskurs kojim se pokušava dati legitimnost lažnim izborima i ojačali demokratsku kulturu u zemljama izvan EU-a;

(k) da pruže veću potporu inicijativama povezanima s osposobljavanjem za promatranje izbora i stjecanjem znanja;

(l) da istraže mogućnost da se u okviru demokratske klauzule u sporazumima EU-a, općeg sustava povlastica i jednakovrijednih mehanizama uvede stalno otvoren poziv na promatranje izbora, s obzirom na trenutačnu nevoljkost mnogih zemalja da EU-u pošalju poziv za promatranje izbora; da podrže Skupinu Parlamenta za podršku demokraciji i koordinaciju izbora i njezin rad, posebno u sklopu promatranja izbora;

(m) da uključe ishode misija EU-a za promatranje izbora u opći okvir za odnose između EU-a i relevantne zemlje, i to kao jedan od ključnih dijelova;

(n) da se pravom sudjelovanja u zemljama izvan EU-a pozabave u okviru dijaloga EU-a o ljudskim pravima;

(o) da protiv osoba odgovornih za teška kršenja prava sudjelovanja i demokratskih izbornih standarda primijene globalni režim sankcija EU-a u području ljudskih prava;

(p) da prepoznaju da misije EU-a za promatranje izbora imaju ulogu u prikupljanju dokaza o tome jesu li izbori pošteni i da dodatno poboljšaju taj instrument, među ostalim povećavanjem njegove vidljivosti;

Djelovanje EU-a na međunarodnim forumima

(q) da uspostave koaliciju demokratskih zemalja i multilateralnih institucija, kao što su Ured OESS-a za demokratske institucije i ljudska prava i Vijeće Europe, kako bi se učinkovitije suprotstavilo davanju legitimnosti lažnim izborima na međunarodnim forumima, posebno u UN-u;

(r) da u Vijeću UN-a za ljudska prava iznesu ideju za izradu smjernica o pravu sudjelovanja na izborima, uz veće sudjelovanje lokalnih organizacija civilnog društva; da procijene izvedivost daljnjeg razvoja i sistematizacije Opće napomene br. 25 uz članak 25. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima kako

bi se dokazala veza između prava sudjelovanja i ljudskih prava i demokracije radi suočavanja s novim izazovima, uključujući dezinformiranje na internetu i porast autoritarizma;

(s) da osude podrivanje međunarodno priznatih standarda u okviru pokušaja za davanje legitimnosti izborima; da posebnu pozornost obrate na nastojanja kojima se kao izvor legitimnosti nepoštenih izbora promiču alternativne vrijednosti, kao što su normativna nadređenost nacionalnog zakonodavstva u odnosu na međunarodno priznate standarde, vjerske i tradicionalne vrijednosti, kulturološke posebnosti ili planovi koji na prvo mjesto stavljaju razvoj;

(t) da budu predvodnici nastojanja za povećanje vidljivosti Deklaracije UN-a o načelima međunarodnog promatranja izbora i rada organizacija koje su je potpisale i koje su aktivne u promatranju izbora; da razmotre je li potrebno pozvati na ažuriranje popisa potpisnika Deklaracije o načelima međunarodnog promatranja izbora u cilju povećanja njegove vjerodostojnosti i uspostave jasnog načina razlikovanja između stvarnih promatračkih skupina i lažnih promatrača; da istraže načine za potkopavanje legitimnosti organizacija u sjeni i lažnih promatrača;

(u) da se založe za to da se u okviru relevantnih multilateralnih foruma i u sklopu kontakata EU-a s drugim međunarodnim organizacijama međunarodni i nacionalni nestranački promatrači izbora jasno označe kao borci za ljudska prava te da ustraju na potrebnoj zaštiti tih promatrača izbora kako bi oni mogli neovisno i sigurno obavljati svoje dužnosti;

2. nalaže svojoj predsjednici da ovu preporuku proslijedi Vijeću i potpredsjedniku Komisije/Visokom predstavniku Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku.